

Fondul Bisericesc și pădurile din Bucovina (1783-1918)

Ing. Vasile Vorobeț
Direcția Silvică Suceava

Puțină istorie

Rămâne încă un mister faptul că o cios-vântă de carne macră, râvnită deopotrivă de către trei dulăi mari și lacomi ce-i dădeau târcoale, va sta multă vreme neîngurgitată. Iată cea mai sugestivă înfățișare a realității istorice pe care națiunea daco-romană, statornică în vatra mării Dacii, înconjurată de imperiile otoman, habsburgic și rus, și-a croit drumul său, trecând prin cele mai critice momente din existența sa. Istoricul Nicolae Baciș, în lucrarea sa "Yalta și crucificarea României" (Ed. Europa, Roma, 1983) arată: "Poporul român nu a fost un popor răsfățat de istorie și de destin. De patru mii de ani el a trăit numai zile grele. Născut și așezat de soartă acolo unde azi stă răstignit, neamul nostru are rădăcinile adânc înfipte pe locurile unde sufletul românesc își plânge norocul și blestemul istoric. Datorită așezării geografice, neamul românesc a trăit, în sufletul lui curat, toate frământările, tot zbuciumul furtunos al istoriei universale. El a pățimit și s-a rugat. El a pățimit, dar nu s-a frânt, deoarece a fost călit în focul sacru al unei conștiințe naționale puternice și s-a pătruns de misiunea sa istorică, de drepturile sale asupra pământului vremelnice cotropit de dușmani."

După asediul Vienei de către turci (1683), Austria și Rusia n-au scăpat prilejul să atace permanent și în mod sistematic Imperiul Otoman, profitând de declinul iremediabil al

acestuia. Profesorul Mihai Iacobescu, în lucrarea sa "Din istoria Bucovinei" (Ed. Academiei Române, București, 1993), descrie aceste evenimente astfel: "Prin forță, șantaj, corupție, înșelătorie, atât Austria, cât și Rusia și-au sporit mereu achizițiile teritoriale pe seama popoarelor mici și mijlocii din regiune. Într-o mare măsură, imperiile habsburgic și rus s-au afirmat și dezvoltat ca imperii multinaționale, devenind succesoare ale Porții Otomane, ridicându-se pe trupul agonizând al acesteia. Declarându-se "apărătoare" ale creștinătății, susținătoare ale Crucii, ele s-au dovedit mai hrăpărețe, mai ipocrite, mai dure față de populațiile subjugate decât puterea Semilunii". Apoi, mai departe: "Prin poziția lor strategică deosebit de importantă, ca punte de înaintare a habsburgilor spre Balcani sau a rușilor spre Constantinopol și strâmtoni, ca surse bogate pentru aprovizionarea trupelor, ca și prin potențialul lor antiotoman, țările române devin nodul gordian al «rezolvării problemei orientale»".

Această politică a Austriei, de amenințare, viclenie, intrigi și corupție și-a atins ținta și, la 4 martie 1775, Poarta se învoiește, "în principiu", să cedeze o parte din Moldova, iar după oarecare dezbateri de formă, la 7 mai 1775, se încheie un tratat între aceste două imperii, în care se stipula: "Turcia cedează pentru totdeauna Austriei pământurile cuprinse de-o parte între Nistru, marginile Pocuției, Ungariei și Transilva-

niei, de altă parte prin limitele începând de la hotarele Transilvaniei la pârâul numit Teșna Împutiță și cuprinzând succesiv satele Căndreni, Stulpicani, Capul Codrului, Suceava, Siretul, Cernăuții și dincolo de Prut trecând pe dinăntea Cernăucăi, loc din ținutul Cernăuților și care va rămâne în confiniile imperiale până la teritoriul Hotinului, pentru a da o probă neîndoielnică de prietenia, afecțiunea și buna vecinătate ce există între Poartă și curtea imperială.”

Așa s-au pus bazele “legale” ale unui fapt cunoscut istoricilor sub denumirea de “cedarea Bucovinei”. Rămânea de-acum problema noii hotărnicii între provincia “proaspăt” austriacă și Moldova înlăcrimată. Nii stăpâni s-au îngrijit destul de bine și pentru acest lucru, ca în fapt să capete un ținut mult mai mare decât cel statornicit în tratatul din 7 mai 1775. Știau ei că prin bani se poate orice cu turcii, de aceea avură grijă ca, în comisia ce urma să stabilească noul hotar, să fie inclus și un anume Tahir Aga, iar ca supraveghetor pentru întreaga afacere fu numit Pașa de Hotin. Nemții au insistat și au izbutit până la urmă ca din comisie să nu facă parte Grigore Ghica, domnul Moldovei care, la îndemnul boierilor și, mai ales al Rusiei, s-a opus la început acestei cedări, iar mai târziu și asupra hotarelor. Sfârșitul său tragic, petrecut la data de 12 octombrie 1777, este strâns legat de pierderea Bucovinei. Capul viteazului voievod cade la porunca sultanului și sub sabia capigiului Kara Hișarli Ahmedbei și este dus la Istanbul ca mărturie că furțișagul s-a încheiat.

În a sa carte, “Istoria Bucovinei”, cel mai de seamă istoric și om politic al Bucovinei, Ion Nistor, arată că, la data de 19 noiembrie 1777, un corespondent din Istanbul face următoarea afirmație: “Pădurea, sau mai bine zis districtul Bucovinei, a fost principala cauză a asasinării principelui Ghica. Acest domn nu voia cu nici un preț să consimțească la cesiunea Bucovinei în favoarea Austriei. El se comporta, precum se vede, ca un suveran independent și, ațâțat, precum se crede, de o putere vecină (Rusia) recurse la amenințări. Dar, în ciuda tuturor

acestor împotriviri din partea sa, actul de cesiune fu consfințit de baronul Spleny, din ordinul curții de la Viena, prin depunerea jurământului de credință din partea întregului popor al Bucovinei. La rândul său, sultanul crezu necesar să scape de acest domn. Și de aceea, a doua zi după această ceremonie, Ghica a fost ucis.”

În felul acesta, din Moldova marelui Ștefan s-a rupt prin volnicie și silă partea cea mai frumoasă și cea mai bogată în amintiri și fapte istorice - dulcea țară a Bucovinei, adică Țara Fagilor, conform limbii slave - pe care austriecii au făcut-o “țară osebită” a împărăției lor, pe o întindere de 11 000 km².

Administrația austriacă

Nii stăpâni, în manifestele lor către bucovineni, făgăduiră că vor păstra și respecta credința lor ortodoxă și că vor menține în această privință statu-quo-ul existent în Moldova. Așa se și explică faptul că Biserica Ortodoxă din Bucovina a fost recunoscută de stat, iar credincioșii săi s-au bucurat de exercițiul liber și public al credinței lor, drept de care se bucurau în Austria, în acea vreme, numai adepții Bisericii Catolice. Este adevărat însă că, odată alipiți la Galiția, nii stăpânitori au încercat în repetate rânduri să atragă pe ortodocșii bucovineni la “biserica unită”.

În acea vreme, episcopul Dosoftei își exercita autoritatea numai asupra clerului de mir, în timp ce clerul monahal din mănăstiri și schituri era în evidența Mitropoliei de la Iași. Neîngăduind să mai tolereze acest dualism ierarhic în provincia anexată, noua stăpânire înființează o episcopie exemptă a Bucovinei, mutând reședința acesteia de la Rădăuți la Cernăuți, oraș ales drept capitală a provinciei anexate. Printr-un act sinodal, datând din 24 aprilie 1781, Mitropolia de la Iași dă, prin Gavriil Calimachi, acest consimțământ de desfacere a legăturilor canonice între episcopia sufragana de la Rădăuți și Mitropolia Moldovei, iar printr-o patentă imperială se face numirea

chirarhului Dosoftei Herescu în funcția de episcop exempt al Bucovinei, cu reședința la Cernăuți, unde la data de 12 februarie 1782 se instalează în scaunul episcopal. În “Istoria Bucovinei”, Ion Nistor menționează faptul că pe teritoriul acesteia, la data ocupării Bucovinei se găseau 10 mănăstiri și 13 schituri. “Fiecare din aceste așezăminte monahale, dar mai ales cele ce erau ctitorii domnești (ca Putna, Sucevița, Voroneț, Moldovița, Sf. Ilie etc.) aveau în stăpânirea lor numeroase moșii, păduri și munți, care cuprindeau mai bine de jumătate din arealul Bucovinei. Iar restul din acest areal se repartiza asupra celor trei orașe: Suceava, Siret și Rădăuți, al căror teritoriu, împreună cu cel al ocoalelor Câmpulung Moldovenesc și Câmpulung Rusesc de la Ceremuș și Putila, deveniră domenii ale statului.”

Problema de căpătâi care trebuia rezolvată era, fără îndoială, reducerea numărului mănăstirilor și secularizarea moșiilor ecleziastice, operațiune extrem de complexă și anevoioasă. La 27 decembrie 1781, împăratul Iosif al II-lea aprobă memoriul întocmit de guvernatorul provinciei, Enzenberg, privind “încamerarea” moșiilor și averilor mănăstirești în proprietatea statului, iar la 19 iunie 1783 s-a creat oficial Fondul Bisericesc, prin înființarea căruia se urmărea, în principal, latura economico-financiară.

Mărimea, structura și starea pădurilor gospodărite de Fondul Bisericesc

Din statisticile vremii rezultă că fondul silvic ocupa primul loc în avuția naturală a Bucovinei și, de aceea, administrația habsburgică și-a manifestat un deosebit interes încă de la început. După natura proprietarilor, la nivelul anului 1910 (când s-a realizat singura statistică exactă, unanim acceptată de specialiști), pădurile din Bucovina se repartizau conform datelor din tabelul 1.

Deși, așa cum s-a arătat mai sus, provinciei i s-a spus “țara fagilor”, molidul deține ponderea în compoziția pădurilor. O

analiză sub acest aspect, raportată la suprafața ocupată, procentual, se prezintă în tabelul 2.

Tabelul 1. Repartiția fondului forestier după natura proprietății (1919)

Felul proprietății	Suprafață (ha)	Procent din total
Fondul Bisericesc	225 149	51,4
Proprietăți particulare	131 675	30,1
Proprietăți comunale și țărănești	56 916	13,0
Proprietăți inalienabile	22 452	5,1
Păduri proprietatea statului	1 537	0,4
Total	437 729	100

Tabelul 2. Repartiția procentuală a speciilor

Specia	% din suprafața ocupată
Molid	47,9
Brad	26,1
Fag	19,1
Carpen	2,8
Stejari	1,2
Diverse rășinoase	0,3
Diverse moi	0,2
Diverse tari	0,2
Goluri și rariști	2,2

Ponderea pădurilor în suprafața totală a provinciei era de 42,9 % și ocupa locul întâi în imperiu, aceasta având cea mai mare suprafață împădurită dintre toate provinciile.

În lucrarea sa, intitulată “Istoria pădurilor și silviculturii din Bucovina” (Ed. Ceres, București, 1988), dr. ing. Radu Ichim reușește să prezinte o imagine clară asupra structurii verticale și orizontale a acestor păduri la data respectivă, consultând jurnalele de călătorie și însemnările unor pasionați silvicultori nemți ai vremii (Krutter J., Opletal J., Guttenberg A., Zachar A., Guzman E. ș.a.). Pădurile se întindeau de la altitudinea de 500 m în sus, până în golurile de munte, formând practic trei

categorii: păduri de câmpie, păduri din zona colinară și din zona montană. În prima categorie, în care se integrează stațiunile apte șleurilor de câmpie, specialiștii austrieci au introdus stejarul, această specie fiind pe cale de dispariție, în timp ce fagul participa într-un procent predominant, șleururile de deal și, mai ales, amestecurile de rășinoase formând arboretele din categoria a II-a. În categoria a III-a, cea montană, specia majoritară era molidul, fie pur, fie în amestec cu bradul, date fiind condițiile staționale. Trebuie menționat faptul că, deși în marea lor majoritate arboretele Bucovinei, la acea vreme, erau destul de accesibile (mai cu seamă cele din categoriile I și II), existau păduri virgine, ca pădurile seculare din ocoalele silvice Stulpicani, Falcău, Putna și Moldovița. Arboretele, fie în amestec, fie pure, erau în majoritatea lor “bine încheiate”, furnizând lemn foarte bun pentru construcții navale și catarge, datorită creșterilor extraordinare în lungime și aspectelor de “cilindricitate și rectitudine” (dr. ing. Radu Ichim). Aceste calități ale lemnului, la care se mai adăuga centricitatea și regularitatea creșterilor, observabilă la inelele anuale de la molid îndeosebi, i-au conferit masei lemnoase calitățile cele mai de preț, înmagazinate în lemnul de rezonanță și claviatură. Se știe că vestita familie de lutieri din Cremona, Stradivarius, a confecționat viorile apreciate în lume din catargul unei corăbii turcești scufundată în Mediterana. Otomanii, pe lângă cantitățile mari de cereale, vite, oi, miere, sare etc., mai primeau din Moldova, la prețuri foarte mici, chereștea și lemn rotund (bușteni în trunchiuri), transportate cu plutele pe traseul Bistrița-Siret-Dunăre.

Menținerea și gospodărirea unui fond forestier atât de valoros nu erau posibile fără o legislație pe măsură. Departe de mine intenția și simțământul de a face apologia sistemului impus de un imperiu asupra teritoriilor ocupate, însă ca silvicultor trebuie să recunosc și chiar să fac afirmații panegirice asupra tuturor actelor legislative cu caracter economic și, în mod special,

asupra celor ce vizau fondul forestier și mediul înconjurător.

“Habsburgii au introdus în Bucovina una dintre cele mai avansate și moderne legislații silvice, urmărind păstrarea fondului forestier și valorificarea sa rațională. Disciplinarea populației s-a făcut prin legi, însoțite de măsuri restrictive și coercitive.” (prof. Mihai Iacobescu). În sprijinirea acestor afirmații putem enumera o serie de norme obligatorii, precum urmează:

- ordonanța forestieră din anul 1776, prin care se urmărea asigurarea pazei pădurilor și eliminarea devastărilor prin reglementarea exploatărilor;

- orânduiala de pădure pentru Bucovina din anul 1786, în care un accent deosebit se punea pe apărarea și conservarea pădurilor, pe prevenirea abuzurilor (prin pășunat, vătămarea arborilor, incendii etc.);

- legea silvică austriacă din 1852, cea dintâi lege silvică modernă scrisă în limba română. Ea cuprindea, în plus față de tot ce apăruse înainte, măsuri specifice în apărarea și conservarea arboretelor din stațiuni extreme și periclitate (terenuri cu alunecări, cu grohotișuri și pante mari, cu exces de umiditate, sărături etc.). În continuare, mai pot fi amintite și alte legi, cum ar fi cea din 1884 (privind gestionarea pădurilor comunale) ș.a.

Ceea ce trebuie reținut este faptul că “...deși au trecut aproape 200 de ani de când s-a dat Regulamentul silvic, în el se găsesc încă multe adevăruri care sunt valabile și astăzi, fiind preluate de legislația contemporană” (dr. ing. Radu Ichim). Pe bună dreptate, dr. ing. Petru Brega, în urma unui studiu desfășurat pe parcursul mai multor ani, făcea următoarea remarcă: “Fondul Bisericesc a reprezentat o administrație silvică model, de la care s-au inspirat și alte instituții similare din unele țări europene.”

Compartimentul cel mai important al administrației pădurilor Fondului Bisericesc din Bucovina l-a constituit însă amenajarea pădurilor, activitate care ca știință, dar mai ales ca practică a organizării pădurilor în conformitate cu sarcinile gospodăriei silvice,

a direcționat și orientat cu certă competență întreaga activitate silvo-culturală a pădurilor bucovinene. Amenajamentele, aceste elaborate ale activității de amenajare a pădurilor, au rămas până în zilele noastre cartea de căpătâi în gospodărirea și conservarea fondului forestier. Ele se întocmesc periodic, din 10 în 10 ani, pe baza datelor ce se culeg din teren prin observații și măsurători și cuprind planuri, soluții tehnice și recomandări, urmărindu-se să nu se taie mai mult decât creșterea anuală, să nu se micșoreze suprafața pădurilor și să nu se reducă productivitatea arboretelor datorită unor factori de degradare.

Pădurile bucovinene de astăzi

Direcția Silvică Suceava este cea care se ocupă astăzi de pădurile județului, gospodărite în trecut de către Fondul Bisericesc din Bucovina. Până la data aplicării legii nr. 18/1991, prin care s-au retrocedat foștilor proprietari cca. 16 000 ha de pădure, fondul forestier avea o suprafață de 444 751 ha, constituită la data naționalizării din suprafețele prezentate în tabelul 3, pe grupe de proprietari.

Datele acestea arată că, din suprafața totală de 225 149 ha existentă în evidențele Fondului Bisericesc, astăzi au mai rămas 191 780 ha, adică ceva peste 85 %. Se înțelege că diferența de cca. 15 % o stăpânesc astăzi vecinii de la “răsărit”. Este suficient să amintim că în această suprafață de pădure ce nu ne mai aparține, se găsesc și Codrii

Tabelul 3. Fondul forestier al D.S. Suceava, la constituire, după natura proprietății

Feluri de proprietate	Suprafață (ha)	Procent din total
Fondul Bisericesc	191 780	43
Domeniile Coroanei	66 437	15
Păduri particulare	51 510	11
Păduri grănicerești	45 508	10
Păduri comunale	29 212	7
Păduri de Stat (CAPS)	28 459	6

Păduri boierești	21 031	5
Păduri răzășești	17 015	4
Păduri obștești	13 552	3

Cosminului, unde marele nostru Ștefan a “instruit” o sumedenie de arbori, făcându-i soldați împotriva invadatorilor.

De-a lungul vremii, dar mai exact de la naționalizarea lor (1947) încoace, asupra pădurilor județului nostru s-au abătut o serie de calamități naturale: doborâturi și rupturi de vânt și zăpadă, atacuri de insecte, fenomene de uscure a bradului, roaderi de vânat, incendii etc., toate contribuind la bulversarea gospodăririi acestora după prevederile amenajamentelor, pe de o parte, iar pe de altă parte, la slăbirea arboretelor prin rădirea unor masive încheiate și dezgolirea unor versanți întinși. Se pot enumera în această situație ocoalele silvice cele mai afectate: Broșteni, Iacobeni, Cârlibaba, Coșna, Vatra-Dornei, Falcău, Putna, Solca ș.a. Trebuie arătat că aceste arborete, altădată mândria ținutului nostru, au avut de suferit și din cauza intervențiilor nefaste ale omului. Fostele SOVROM-uri au exploatat în mod “organizat și barbar”, ignorând prevederile amenajamentelor, cele mai accesibile și mai valoroase arborete, stocând masa lemnoasă rezultată în “saramura” Mării Caspice. Și, să nu trecem ușor cu vederea pomenind de această societate criminală, că o parte dintre “silvicultorii” puși de partid, transformați în “cozi de topor”, au sprijinit acest dezastru ecologic pentru un pumn de ruble.

După 22 decembrie 1989, factorul antropoc (de data aceasta intern) își pune în mod nefast amprenta asupra pădurilor de pe întreg cuprinsul României, ele devenind, într-un mod voalat, capital politic pentru criptocomuniștii aflați la putere. Astfel, pe fondul unui vid legislativ, fără să țină seama de unele voci competente din silvicultura românească, forul legislativ post-decembrist promulgă legea nr. 18/1991, prin care numai în județul nostru se retrocedează “foștilor proprietari”, în perioada 1991-1997, cca. 16 000 ha de pădure. Subliniem, “foști proprietari”, pentru că o parte din suprafața

pusă în posesie populației s-a dat fără acte autentice privind dreptul de proprietate, ci pur și simplu pe bază de “martori”. Aceștia n-au jurat nici pe Biblie, nici pe Cruce, așa cum se face azi în instanță, majoritatea “declarațiilor de martori” (unele mirosind a țuică!), fiind luate de primari care urmăreau fie să-și servească neamurile, fie “puterea” ce l-a propulsat ca primar, sau și pe unii și pe alții. Încăpând pe mâna unora care n-au avut niciodată pădure sau pe mâna unora care urmăreau o înavuțire peste noapte, organele silvice s-au trezit la un moment dat că, pe suprafețe imense, în mai puțin de doi ani de zile, pădurile au dispărut complet sau, în cele mai fericite cazuri, au fost rărite și transformate în pășuni împădurite. Impactele cele mai puternice dintre pădurea nevinovată și pașnică și mâna agresivă a omului s-au petrecut în localitățile Cajvana, Baia, Mănăstirea Humorului, Vama, Frumosu, Breaza, Panaci ș.a. Un bilanț al dezastrelor în acest sens arată că peste 3 000 ha de pădure au fost distruse, din care cca. 1 000 ha tăiate ras.

Mulți dintre proprietarii acestor păduri nu înțeleg un lucru elementar, și anume că acest bun al lor (pădurea), prin prezența în zonă, produce mari servicii întregii comunități. Acest imens rezervor de aer curat și ozonat, de apă cristalină, de frumuseți neasemuite, regulator și ameliorator al factorilor climatici și de mediu, protejează solul, clima, într-un cuvânt, viața. Ce lecție mai elocventă ne mai trebuie, când în acest an 1998, atât de capricios din punct de vedere climatic, acolo unde n-au fost păduri s-au produs cele mai mari inundații, alunecări de terenuri sau arșițe și secetă ?

Pentru toți aceștia, care încă n-au înțeles imensul rol pe care îl are pădurea în viața celor din jur, aș încheia cu următoarea frază: “Oamenilor! Celor zece porunci, pe care Moise le-a primit și adus de pe muntele Sinai, să le mai adăugăm una, adusă din munții Bucovinei: **nu distrugeți nimic din ceea ce vă înconjoară, fiindcă nu vă aparține numai vouă”**.